

BOEKBESPREKINGEN Grondboor & Hamer, nr. 3, jaargang 71, 2017
Landschappen van Nederland; Geologie, bodem en landgebruik
A.G. Jongmans, M.W. van den Berg, M.P.W. Sonneveld,
G.J.W.C. Peek, R.M. van den Berg van Saparoea, 2013,
Wageningen Academic Publishers. ISBN: 978-90-8686-213-9.
Twee Volumes in hardcover show box. Nederlandstalig. 942 pagina's.
Kostprijs € 99,50. Boekbespreking door T. J. A. Reijers (tjareijers@hetnet.nl)

Cover afbeelding

De vaak verrassende verbanden tussen geologie, bodem, klimaatsverandering en (historisch) landgebruik is het thema in deze monumentale uitgave van: "Landschappen van Nederland". Een ieder die de Nederlandse landschappen en hun onderliggende verbanden wil kennen en begrijpen, komt hiermee aan zijn trekken. In het boek staan ruim 1000 kleurenillustraties: foto's en bodem- en hoogtekaarten met vaak schematische aardkundige dwarsdoorsneden ondersteunen de tekst en illustreren het spectrum van de Nederlandse landschappen.

In Volume I: (1) 'Bodem en Landschap'; (2) 'Tektoniek en Klimaat'; (3) 'IJs en Wind' en (4) 'Rivieren'. Volume II: (5) 'Veen'; (6) 'Kust en Zee' en (7) het 'Glossarium en bijlagen' voor gebruiksgemak met achtereenvolgens: a) definitie;; b) determinatietabel voor bodemclassificaties; c) lijst met bodemclassificatie kenmerken; d) lijst met bodemnamen; e) ouderdomsbepalingen; f) geochronologie; g) paleogeografische kaarten vanaf 9000 v. Chr. tot heden; h) lithostratigrafieën; i) biografieën van de auteurs en j) een zaken index. De twee Volumes vullen een show box van 30x23x6 cm.

Helaas staat nergens te lezen wie van de vijf auteurs voor welk deel verantwoordelijk was. Elk deel (behalve (3) IJs en Wind zonder inleiding) verwijst naar raakpunten in andere delen. De inleiding van (6) Kust en Zee is als enige in paragrafen onderverdeeld. De geologische bespreking in de diverse delen is wisselend van kwaliteit en een overzicht over de totale geologie van Nederland ontbreekt. Een beknopte versie van wat is gepubliceerd in 'De vorming van het land' (E. Stouthamer, K. M. Cohen en W.Z. Hoek, Perspectief Uitgevers, Utrecht, 2015, eerder in Grondboor & Hamer besproken) zou niet hebben misstaan. Nu moet dit laatste boek parallel gelezen worden aan het nu besproken boek. Per type landschap worden de klimatologische en tektonische aspecten vermeld die aan de landschapsvorming bijdragen. De veenlandschappen zijn verdeeld in laag- en hooggelegen landschappen, de kustvlakte in zuidwestelijk-, centraal- en noordelijk zeeleilandschap. Het natuurlijke landschap in het oostelijk rivierenlandschap is ietwat onevenwicht zwaar vertegenwoordigt ten opzichte van het centrale-, en het westelijke rivierlandschap. De natuurlijke zandgronden zijn gesplitst in glaciaal en periglaciaal en de lösslandschappen zijn apart genomen. In alle landschapsvormen, hoe ook onderverdeeld, worden de gevolgen van het in cultuur nemen door de mens apart uitvoerig besproken. Zo zijn bijvoorbeeld door het afgraven

van veengronden voor turf als brandstof in Noord- en West- Nederland totaal nieuwe landschappen ontstaan.

Deze nieuwe – door mensenhanden gevormde – landschappen worden weer doorsneden door gegraven waterwegen, kanalen, plassen en bebouwd met lintdorpen. Al die verschillende landschappen komen in deze uitgave aan bod. Over alle aardwetenschappelijke deelgebieden die in dit werk aan de orde komen zijn eerder verschenen boeken te vinden. Bijvoorbeeld de vier delen van Berendsen: 'Landschap in delen', 'Landschappelijk Nederland', 'De vorming van het land' (nu vervangen door een versie van Stouthamer *et al.*, 2015) en 'Fysisch Geografisch Onderzoek'. Toch is het huidige 'Landschappen van Nederland' een waardevolle toevoeging in een moderne vorm met nieuwe inzichten. Het formaat maakt helaas zomaar door de atlas navigeren lastig, maar maakt het wel weer mogelijk om kaartbeelden en profielen ruimer te tonen. Door de gestructureerde presentatie is het een belangrijk naslagwerk en een toegankelijke bron van informatie voor het onderwijs. De bodemkundige hoofdstukken en paragrafen over bodemgebruik en landschap zijn zonder meer uitstekend. De delen over geologie bevatten enkele speculaties die geïnteresseerde niet-specialisten kunnen verwarren. Daarom blijft het gebruik van andere geologische boeken naast dit werk aan te bevelen. Het is een waardevolle bijdrage aan de beschrijving van de ondergrond van Nederland. Een geologisch boek dat zijn aanschafprijs zeker waard is.